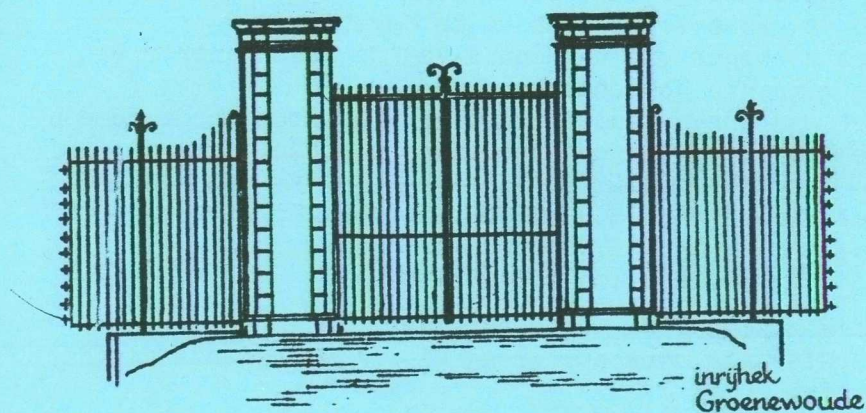

Mededelingenblad

Stichting Oud Woudenberg

Redactie: mej. H.J. Blokhuis
G.D. Marringa (secretaris)
H. Schouten
Th. van Straalen
J.J. Timmer

Redactieadres:
Tromplaan 15, 3931 AG Woudenberg, tel. (03498) 2328

De Stichting Oud Woudenberg, opgericht 15 december 1955, stelt zich ten doel:

1. Het verzamelen en tentoonstellen van voorwerpen van oudheidkundige aard betrekking hebbend op of gevonden in de gemeente Woudenberg en omgeving.
 2. Het verhogen van de kennis van de geschiedenis van de gemeente Woudenberg.
 3. Het naspeuren van de zeden en gewoonten in de gemeente Woudenberg in het verleden en heden.
-

Secretariaat: mej. H.J. Blokhuis, Het Wencum 15,
3931 CT Woudenberg
Telefoon (03498) 4093

Donatie minimaal f. 10,-- per jaar
Aanmelding als donateur graag bij de secretaris van de stichting

Postgironummer 2057783
Rekeningnummer Rabobank Woudenberg 3724.34.401

De Oudheidkamer is geopend op iedere tweede vrijdag van de maand van 19.00 tot 21.30 uur. Ingang bordes Gemeentehuis.

Telefoon Oudheidkamer (03498) 3399
Bij geen gehoor (03498) 4119

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande toestemming van de uitgeefster.

INHOUD

Ten geleide	pag. 288
Nationale Monumentendag	pag. 289
Jaarlijks uitstapje	pag. 292
350 jaar boerderijenbouw in in Gelderse Vallei	pag. 293
In 1874 - 60 jaar getrouwd	pag. 296

TEN GELEIDE

U mist in dit mededelingenblad de bekende rubrieken 'nieuwe aanwinsten' en 'mutaties in het donateursbestand'.

Dit mededelingenblad is een "tussendoortje" en behelst voornamelijk twee activiteiten van de Stichting, nl. Monumentendag op 17 september a.s. en het jaarlijks uitstapje op 21 september a.s.

In de maand november van dit jaar verschijnt er weer een mededelingenblad met de aankondiging van de donateursavond op 16 november a.s. Dan zal er ook weer aandacht worden geschonken aan de bekende rubrieken.

Noteert u de datum 16 november in uw agenda!

Namens de Redactie,
G.D. Marringa

ZATERDAG 17 SEPTEMBER NATIONALE MONUMENTENDAG

Een landelijke dag waaraan 400 gemeenten meedoen met daarin 3.500 monumenten. Doel van deze dag is een ieder in de gelegenheid te stellen monumenten, die normaal niet toegankelijk zijn, nu "voor zover mogelijk" van binnen te bezichtigen en wel op zaterdag 17 september tussen 10.00 uur en 17.00 uur. Door gemeentebesturen, V.V.V.'s en Historische Verenigingen uit Renswoude, Scherpenzeel en Woudenberg is er een gezamenlijk programma opgesteld, waarbij dit jaar het accent op Woudenberg ligt.

Voor deze dag trekt Woudenberg alle historische registers open!

Puntsgewijs trekken wij langs de te bezichtigen monumenten in een wandel-, fietsroute of zoals u wilt per auto.

1. Gemeentehuis

Naast de openstelling van de Oudheidkamer en de expositieruimte van de Stichting Oud Woudenberg is er een speciale tentoonstelling in de raadzaal. Hier vindt men letterlijk de wortels van Woudenbergs Historie. De stukken zijn allen origineel, veelal voorzien van lakzegels, zijn nooit eerder tentoongesteld en zijn nergens te vinden in musea. U treft er aan de oudste charters van belening (vanaf 1417) van de Bisschop van Utrecht betreffende Geerestein, Groenewoude en Groot Lichtenberg. Behalve de vele officiële charters, akten, ook veel publikaties en enkele kranten v.a. 1729, alles betrekking hebbende op Woudenberg. Een absolute topper op deze tentoonstelling zal zeker zijn de:

Kaart van de Heerlijkheid Woudenberg van 1717

Afmeting: 2.20 m. breed en 1.80 m. hoog, in opdracht gemaakt door Andries Abbema Ambachts heer op Groot Lichtenberg. Ieder stuk grond van het toenmalige dorp alsmede de kastelen zijn er duidelijk op zichtbaar.

2. De Schans en de Ridderhofstad Groenewoude

Vanaf het gemeentehuis begint de route langs de "Schans", een verdedigingsfort aangelegd ca. 1585. Vandaar langs het gerestaureerde toegangshek "van de voormalige Ridderhofstad Groenewoude" naar het koetshuis.

Dit koetshuis, thans eigendom van de heer A. Hendrikse, is door hem en zijn beide zonen volledig in oude luister hersteld.

Let op de prachtige wapens in de gevels.

De fam. Hendrikse houdt de deuren van het koetshuis gastvrij voor u open, opdat u dit prachtige monument van binnen kunt bewonderen. Laat deze kans niet voorbijgaan!

Vanaf Groenewoude langs de ruïne van Boerderij "Het Kerkepad" door het voor- of overbos naar de Ridderhofstad "Geerestein".

Let op gevaarlijke oversteek Geeresteinselaan!

3. "Geerestein"

Hier aangekomen kunt u gebruik maken van de rijwieltalling en parkeerplaatsen (volg de aanwijzingen van de medewerkers).

U wordt ontvangen in het bedrijfsrestaurant van het koetshuis, waar u een gratis kop koffie wordt aangeboden door het Architectenburo "Inbo".

Op ieder héél uur, te beginnen om 11.00 uur, volgt een rondleiding rondom "Huize Geerestein". Daarna wandelen we plm. 15 minuten over een uniek stuk landgoed, dat normaal niet toegankelijk is, naar "Klein Geerestein". Jhr. P.C. Hooft heeft toestemming verleend voor de bezichtiging van de toren en de z.g. wapenkamer.

4. De Ned.Herv.Kerk

Vanaf Geerestein gaan we naar de Ned.Herv.Kerk. De kerk is opengesteld 's middags van 14.00 uur tot 17.00 uur en 's avonds van 19.00 uur tot 20.00 uur. Er is een kleine tentoonstelling in de consistoriekamer over Woudenberg's Kerkhistorie.

Als slot van Woudenbergs Monumentendag zal er ter afsluiting een stijlvol concert plaatsvinden in de Ned. Herv. Kerk.

Jubilate - Deo - per Organo

Aanvang 20.00 uur.

Cees het Jonk: orgel/spinet

Kleinkoor Laetare uit Lunteren o.l.v. Johan Timmer.

Marjo van Someren : Sopraan

Geeske van Bochoven : Dwarsfluit

Hoewel het gehele dagprogramma in een route is opgenomen, kan natuurlijk worden volstaan uit één of meerdere projecten naar keuze.

Véél uit het verleden van Woudeberg is verloren gegaan. Véél is gelukkig behouden. Laten wij er trots op zijn en er deze dag extra van genieten.

Houdt u er wel rekening mee dat veel wat deze dag geboden wordt, slechts éénmalig zal zijn.

De gebouwen die opengesteld zullen worden zijn kenbaar aan de speciale monumentenvlag en de medewerkers aan een button op de revèr.

De bezoekers van Monumentendag ontvangen gratis een uitvoerig gedocumenteerd programma.

De winkeliersvereniging D.E.S. haakt in op Monumentendag door middel van een prijsvraag/foto-actie van Woudebergse oude of historische gebouwen van 7 tot en met 17 september a.s.

Evenals vroeger zal om 12.00 uur de kleine kerkklok luiden als tijdsein van etenstijd voor mensen die op het land werkten.

Het carillon van het gemeentehuis zal de gehele dag spelen.

Organisatie/Kontaktpersoon: K.C. van Lunteren,
tel. 03498-4119

JAARLIJKS UITSTAPJE

De excursie is dit jaar naar Delft. De geschiedenis van deze stad gaat terug naar het jaar 1000 toen er voor het eerst sprake was van een nederzetting. De naam Delft moet de nederzetting hebben ontleend aan de "delf" of "gracht", die het water in en rondom de plaats afvoerde naar de Vliet in het noorden en naar de Schie in het zuiden. In 1246 verleende de toenmalige graaf van Holland Willem II aan Delft stadsrechten. Een oud stadje dus met vele historische bezienswaardigheden.

Het programma op woensdag 21 september a.s. luidt als volgt:

- 08.45 uur : Vertrek met bussen vanaf het Verenigingsgebouw aan de Schans te Woudenberg.
We rijden via rijksweg 12 rechtstreeks naar Delft.
- 10.00 uur : Aankomst op de Markt in Delft. Vandaar gaan we te voet naar de Molslaan voor de koffie.
- 10.15 uur : Koffiedrinken (onbeperkt) in het Restaurant: "Het straatje van Vermeer" (tel. 015-126466)
Een stijlvol historisch ingericht restaurant
- 11.00 uur : Vertrek naar het Koninklijk Nederlands leger- en wapenmuseum "Generaal Hoefer" aan de Kortegeer 1 (tel. 015-146041).
- 11.15 uur : Rondleiding door het museum. De expositie vangt aan bij de praehistorie en voert de bezoeker, via verschillende episodes van onze geschiedenis, naar het optreden van het Nederlandse V.N.-Bataljon in Libanon.
- 12.30 uur : Terug naar het Restaurant "Het straatje van Vermeer".
- 13.00 uur : Hollandse koffietafel in het Restaurant.
- 14.15 uur : We begeven ons weer naar de Markt voor een vrije wandeling door de historische kern van Delft. Er is o.a. gelegenheid voor een bezoek aan de Nieuwe Kerk met z'n Koninklijke grafkelder en praalgraf van Willem I (Willem de Zwijger). Het fraaie stadhuis dateert van het begin van de 17e eeuw (is niet altijd te bezichtigen). Delft kent vele fraaie historische gebouwen met prachtige gevels.

16.15 uur : Verzamelen bij de touringcars op de Markt.
Via een wat landschappelijke route rijden
we terug naar Woudenberg.

18.00 uur : Aankomst in Woudenberg bij het Verenigings-
gebouw aan de Schans.

De kosten van deze excursie bedragen f. 35,-- per persoon
voor de touringcar, 's morgens koffie, entree museum en
de koffietafel.

U wordt verzocht het ingesloten aanmeldingsformulier
uiterlijk 14 september a.s. in te leveren bij de
penningmeester van de stichting, de heer H. Wildschut,
John F. Kennedylaan 13, alhier, tel. 1266, onder gelijk-
tijdige betaling van de kosten door middel van overma-
king naar postrekening nummer 2057783 of op het rekening-
nummer 3724.34.401 bij de Rabobank ten name van de
Stichting Oud Woudenberg.

Ook dit uitstapje is voorbereid door de bestuursleden
G.J. Jetten, W. van der Wiel en C.J. van Ekris.

Het Bestuur hoopt -evenals vorige jaren- ook dit jaar
weer op een grote deelname aan de excursie.

C.J. van Ekris

350 JAAR BOERDERIJENBOUW

Evenals vorige jaren bestond er voor de donateurs-
avond op 18 november 1987 in Hotel Schimmel weer een
grote belangstelling. Omdat voorzitter C.J. van Ekris
nog herstellende was van een operatie, nam de heer
C. Wolswinkel deze taak over en heette een ieder van
harte welkom en wel speciaal de boerderijenspecialist
Joh. Lagerwey te Scherpenzeel.

350 jaar boerderijenbouw in de Gelderse Vallei.
Over dit onderwerp sprak de heer Lagerwey. Hoewel hij
eigenlijk wel over vijf eeuwen materiaal heeft verza-
meld over boerderijen, noemt hij zijn dia-lezing nog
steeds 350 jaar boerderijenbouw. Door de eeuwen heen
kende Nederland vier typen boerderijen.

Tot nu toe heeft Lagerwey zich beperkt tot het type boerderij dat in Zuid-Holland, Utrecht, Gelderland, Achterhoek tot in Drente te vinden is, de zogenaamde hallen of Saksische boerderij. Het ligt in z'n bedoeling dat hij z'n studie ook op de andere boerderijen, de stolp-, kophals- en gesloten boerderijen gaat richten.

Uiteraard kreeg de oude boerderij van Willem van der Wiel, Dorpsstraat 24 (thans afgebroken) veel aandacht. Recentelijk heeft Lagerwey deze boerderij kunnen bekijken. Aan de hand van dia's liet hij zien dat in deze boerderij een dekbalk- en ankerbalk gebint naast elkaar te vinden zijn. Dit duidt er op dat het bouwwerk -dat van oorsprong een tabaksplantenhuis was- uit het jaar 1749 stamt. Op de twee balken tegenover elkaar zijn hiervoor aanwijzingen te vinden.

Bij het afkrabben van de verschillende cementlagen aan de schuine stenen, door Lagerwey stroomlaag genoemd, valt te zien waar in vroeger tijden een bedstee moet hebben gezeten naast de plaats waar vroeger een open vuur werd gestookt. Lagerwey noemde de woning "typisch 18e eeuw" en liet aan de hand van dia's zien dat het huis respectievelijk rood, blauw-zwart en geel van kleur moet zijn geweest. Thans is de kleur wit. Hoe de balken zo zwart zijn geworden wist Willem van der Wiel niet te vertellen: "Dat was veur mien tied". Lagerwey was toch echter wel heel nieuwsgierig en heeft wat van het zwarte spul afgekrabt en het in z'n mond gestopt om te proeven. Zijn conclusie was dat het naar rook smaakte. Het is niet uitgesloten dat er vroeger een vuurpot werd gestookt om de tabaksbladeren droog te krijgen.

Lagerwey vertelde dat de boerderijen vroeger gemaakt werden van materialen die voorhanden waren. Zo zag men in deze streek veel houten boerderijen met wanden van gevlochten riet, aangesmeerd met leem. Omdat dit materiaal verrotte zijn er weinig oude vondsten bekend. De oudste boerderij in dit gebied heeft ongeveer een leeftijd van 500 jaar. Opvallend zijn de datumankers op boerderijen. Zag men deze ankers tot 1850 voornamelijk aan de voorgevel, na die tijd verdwenen ze naar de achtergevel van de boerderijen. In de loop der jaren werd overgegaan op stenen gebouwen, soms vak voor vak gemetseld.

Tot de uitvinding van het prikkeldraad rond 1900 was het gebruikelijk dat de koeien ook in de zomer 's nachts binnen stonden. Overdag werden ze geweid. Voor 1900 werd er geen kaas gemaakt omdat de kwaliteit van de melk niet goed was. Het kaasmaken in deze omgeving is ingevoerd door boeren, die "van-achter" de stad Utrecht kwamen. Rond de eeuwwisseling 1800-1900 kwam de Heidemaatschappij de heide ontginnen. Met zes ossen werden de velden omgeploegd.

Aan de hand van dia's liet Lagerwey zien wat onder een dek-balk- en onder een ankerbalk gebint verstaan moet worden. De oudste boerderij staat in Beusekom. Van deze boerderij is één der kamers hoger gelegen om te gebruiken in geval van hoog water. De voeten bleven droog. Spreker wees ook op details. Een "gek" werd gebruikt om de regen uit de schoorsteen te houden. In bogen boven achterdeuren werd veel gebruik gemaakt van sluitstenen. Bomen rondom de boerderij kunnen monumenten zijn. Als voorbeeld werden genoemd de kastanje en de berk bij de boerderij bij v.d. Pol aan de Griftdijk in Maarsbergen. Men had vroeger veel oog voor schoonheid. Dit bleek o.a. uit een dia met een fraai gekartelde loodrand boven een deur. Denk eens aan de tegelmode van 1880 tot 1910; slechts 30 jaar!

Na de pauze kwamen de jongere boerderijen aan de orde, waarvan er in de meidagen van 1940 verschillende in vlammen zijn opgegaan. Bij de wederopbouw ziet men tussen de woning en de stal een corridor ontstaan met de bedoeling om de koeienlucht zoveel mogelijk uit het woongedeelte te weren. Lagerwey wees er op dat er voor moet worden gewaakt dat het "oude" blijft bewaard. Als voorbeeld noemde hij dat er in Scherpenzeel geen hooiberg meer is te vinden. Toch worden er nog wel boerderijen gerestaureerd en met name de rieten daken. Voor dergelijke restauraties worden er in Woudenberg geen subsidies verstrekt. Andere omliggende gemeenten doen dat wel.

Spreker vroeg zich af of de moderne exemplaren van de ligboxenstallen het ook 500 jaar zullen uithouden!

Een interessante lezing, waarvoor de heer Wolswinkel spreker hartelijk bedankte.

G.D. Marringa

IN 1874 - 60 JAAR GETROUWD

Uit de weekbode voor Zeist, Driebergen en Omstreken van zaterdag 19 december 1874, no. 51 wordt het volgende geciteerd:

"Uit Woudenberg schrijft men: Den 10 dezer was het 60 jaar geleden dat Andries van Dijk en Cornelia van Lunteren te Woudenberg waren getrouwd. De zeldzaamheid van een 60-jarig huwelijksfeest zoowel als de algemeene genegenheid die de Woudenbergers aan deze brave doch behoeftige lieden toedragen, had reeds eenigen tijd geleden doen besluiten om dezen dag niet onopgemerkt te laten voorbijgaan. Eene commissie had zich gevormd om te trachten aan deze oude luidjes eene onbezorgde toekomst te verschaffen en, door giften van bijna al de ingezetenen geholpen, heeft zij hun ook een voldoende weekgeld voor de rest van hun leven, of dat van een hunner, kunnen bezorgen.

Des morgens van den dag werd ten hunnen behoeve een varken verloot van meer dan 200 kilo zwaar, door onzen geachten Burgemeester den Heer J.B. de Beaufort, ten hunnen behoeve boven het weekgeld, gegeven. Dit werd getrokken door Jonkhr. H.W.G. Hooft, die de opbrengst er van aan de Diaconie heeft gegeven, zoodat het tweemaal voor een nuttig doel gediend heeft. Om 12 uur werd het bruiloftspaar uit hun eigen, door de bureu smaakvol versierde huisje, per vigilante naar het raadhuis gebracht, waar twee met groen versierde leuningstoelen gereed stonden, en de commissie hen opwachtte. Daar werd hun geluk gewenscht en het bedrag der wekelijksche toelage medege-deeld, terwijl er voor hen en hunne kinderen ververschingen rondgingen.

De bruidegom vertelde van zijne krijgsdienst en gevangenschap in Frankrijk en Rusland en zong nog vrij goed een lied uit zijne jongelingsjaren.

Om half drie weder per vigilante naar huis teruggebracht, vergezeld door de commissie vonden zij daar de versierde stoelen terug die hun geschonken waren en inmiddels daarheen gebracht. Alles ging met de meeste hartelijkheid en in volmaakte orde en lang moge het Echtbaar nog leven, terwijl de feestgenoten zeker lang dezen gedenkwaardigen dag in hunne herinnering zullen bewaren".

